

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Delikatessepotet-prosjekt Bransjemøte Fagforum Potet 2022

Gardermoen 22. mars 2022, Morten Rasmussen

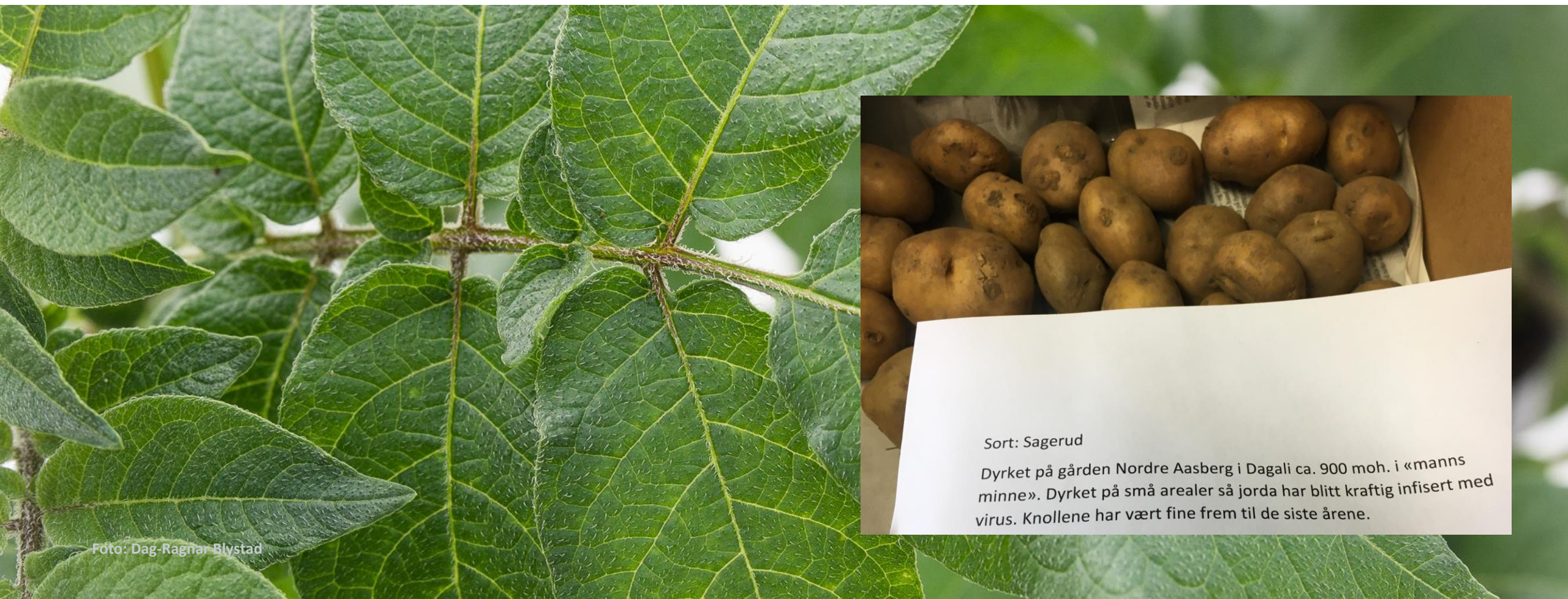

Foto: Dag-Ragnar Blystad

Sort: Sagerud

Dyrket på gården Nordre Aasberg i Dagali ca. 900 moh. i «manns minne». Dyrket på små arealer så jorda har blitt kraftig infisert med virus. Knollene har vært fine frem til de siste årene.

Kan vi bruke bevarte, historiske, norske potetsortene til spesialproduksjon av delikatessepotet?

Rosenpotet
NO siden 1800-tallet
= Early Rose,
USA 1867

- Potetbanken – potetsamling
  - Hva finnes og hvor finnes det?
  - Hvor kommer det fra?
- Forprosjekt «Delikatessepotet»
  - Mål
  - Analyser
  - Informasjonsinnsamling
  - Informasjonsarbeid

Norsk potet mangfold – hva finnes? Og hvor?

Sagerudpotet
NO stor på 1920-tallet
= Eigenheimer?
Nederland, 1895

- Potetbanken på NIBIO Ås ~ 290 sorter inkl. kommersielle sorter
- Estimert ~ 80-100 genetisk unike (historiske) av relevans for Klonarkiv
- ~ 47 sorter er kryo-bevart hos Sagaplant
- «Arbeidssamling» ~ 164 sorter på Overhalla klonavlssenter
- «Under utvikling» – Graminor & NMBU
- ~ 14 av de norske sortene bevart ved NordGen (utav 95 nordiske)
- ~ 82 sorter på Universitetet i Bergen, Milde botanisk hage (urensset)
- Løpende nye sorter fra norsk potetforedling/forskning/ potetarbeid
- Fortsatt 2-4 tips om «nye» gamle sorter hvert år

Potetbanken på NIBIO - Ås

Potetbanken

- Meristemkultur ~ 290 sorter i alt
- Klonarkiv for potet – «Norsk genbank for potet»
- Viktig plantegenetisk ressurs – nordligste poteten

- Genressurs potetene - opprinnelse:
  - Gamle norske sorter - utgått av produksjon
  - Internasjonale sorter med historisk betydelse i Norge – utgått
  - Norsk forsknings- og foredlings-materiale
  - Få internasjonale «referanse sorter»
  - Historiske, norske sorter – gamle sorter innsendt fra hele landet
  - Lokal sorter / «landracer» – kan være oppstått i Norge/regionen

Historiske sortene - dilemma...

Marius II – eller Marius?
NO Marius II avlet frem
til 50-tallet
= Marius, Polen 1893

- Potetene har overlevd – men informasjonen er ikke registrert
- Ikke identifisert - udokumentert
- Sannsynligvis dubletter
- Sannsynligvis kjente sorter - innsendt med et lokalnavn
- Er «kjente» historiske sorter norske varianter, eller er de helt ens?
- Trenger rense for sykdommer + kryo-bevares
- Trenger kuratering = identifisere, beskrive, dokumentere & gi tilgang
- «Mandatsort» – hva skal langtids-bevares?
- Forutsetning for å frigjøre eventuell brukspotensiale

Fra potetsamling til norsk delikatessepotet

Svart Valdres

NO mellom 1870-1895

dokumentert fra 1920-tallet

= Blár Íslenskar?

Ukjent, utbredt i beg. 1900-tallet

- Forprosjekt - Ldir
- 2-årig 2022-2023
- Mål: Forberede for utvikling av norsk delikatessepotet basert på historiske sorter fra norske potetbanken
- Fagforum Potet
Graminor
Sagaplant
Bergen botanisk hage (Milde)
Nibio biotek & Nibio plantehelse – potetbanken
- Samarbeid m. Museumsnettverk, Kvann & skolehager
- 600.000 NOK – en start

Fra potetsamling til norsk delikatesspotet

Svartpotet fra Vegårdshei
NO siden 1930-tallet
= Congo, landrace
SE? UK? USA? 1800-tallet?

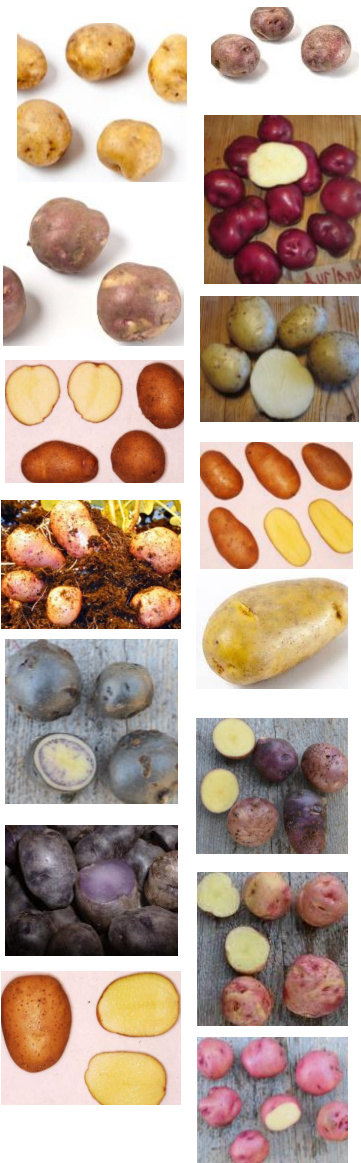

På et utvalg av materialet

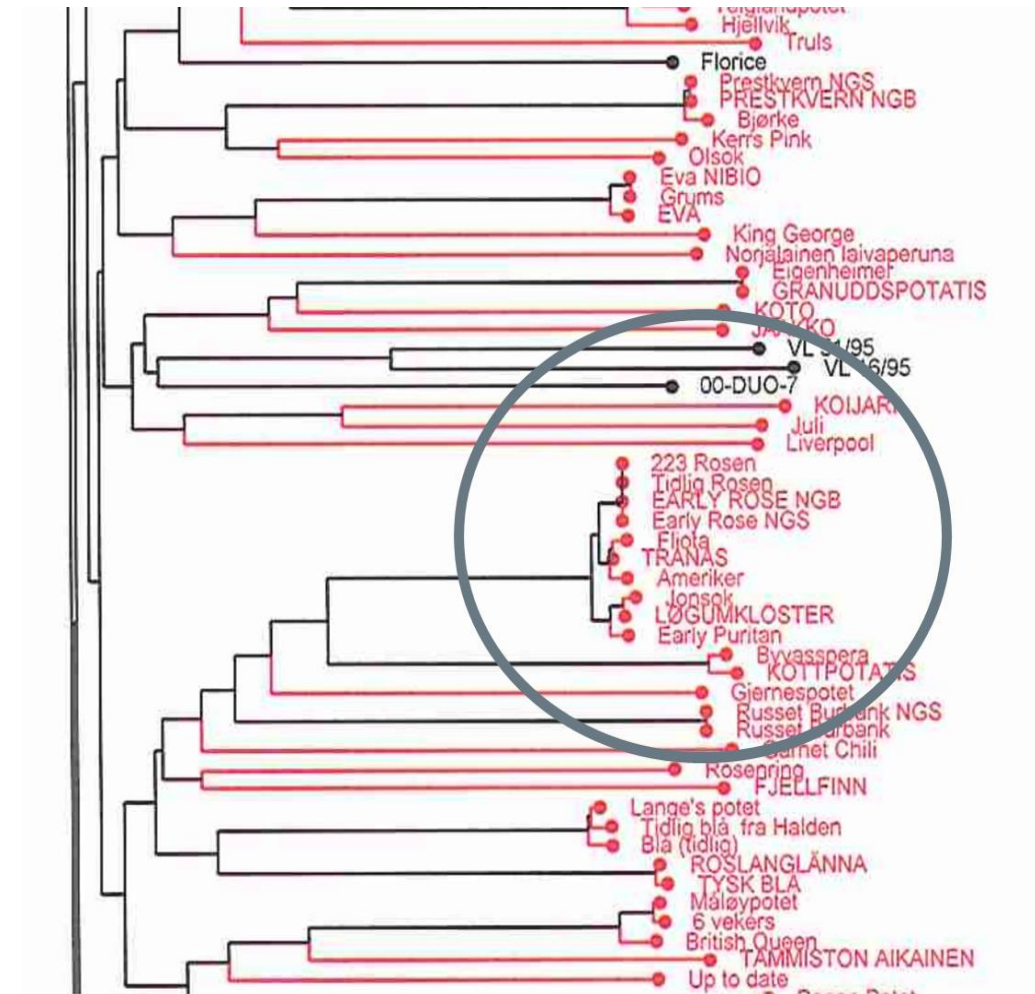
- SNP-analyse: Identifikasjon og eventuelt slektskap
- Sykdomsrensing & kryobevaring
- Innsamling + registrering av eksisterende sorts inf. i Norge
- Enkel prøvedyrking + enkel beskrivelse
- Dyrking i visningshager - skolehager & museumshager - (samarbeid med Museumsnettverk, Kvann & skolehager)
- Referansegruppe - veien videre frem!
- Seminar

Utvalg av sortsgrupper til SNP-analyse

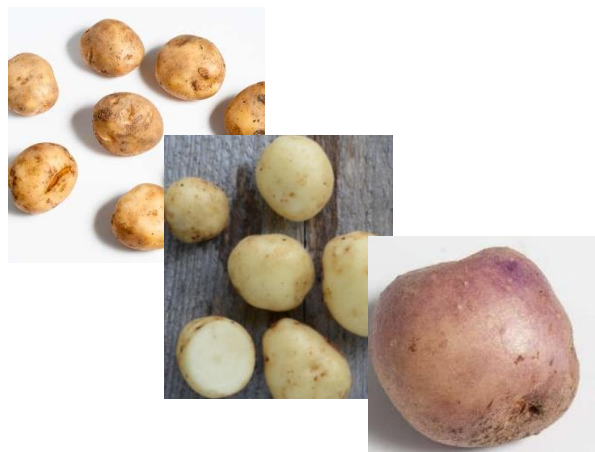
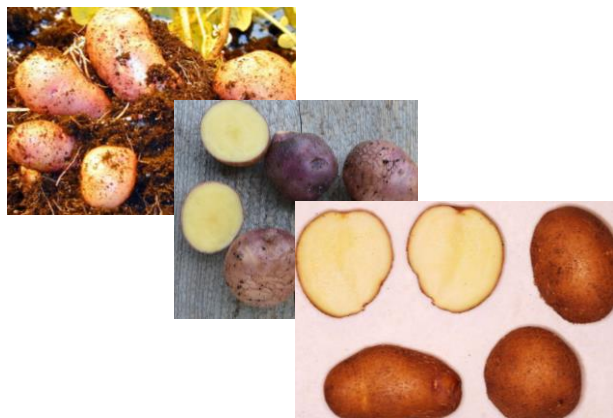

- Rosenpotet
- Gamle Raude fra Aurland
- Jonsok
- Marius II
- Sharps Express
- Svart Valdres
- Tromøypotet
- Rød Kvæfjord
- Eigenheimer
- Ingeleivseple
- Jøssing
- Rød Gulløye
- Shetland Black
- Svartpotet fra Vegårshei
- Åspotet

Sorter til sykdomsrensning og til kryo-preservering

- Sorter til kryo:

- Rød Gulløye
- Svart Valdres
- Jøssing

- Sorter til rensing:

- Dukkert
- Magnum Bonum
- Tidlig blå fra Halden

Sorter til visnings-hager

2022:

Rosenpotet
Marius II
Svartpotet fra Vegårshei

Nansen – referanse
Knallfiffi – referanse

2023:

Jøssing
Rød Gullauge
Åspotet
Purple Peruvian

Nansen
Knallfiffi

Visningshager:

Flg. visnings-hager er med i 2022

- Bergen Botanisk hage, Milde
- Rakkestad skolehage
- Nasjonalt museumsnettverk for kulturlandskap
  - Heibergske samlingene
  - Damsgård hovedgård, Bergen
  - Folkemuseet Oslo, Bygdøy
  - Havrå
- Bygdø Kongsgårds gartneri
- Vitensparken Ås' skolehage
- Geitmyra Skolehager
  - Geitmyra Credo, Trondheim
  - Geitmura Kristiansand matkultursenter

Fra potetsamling til norsk delikatessepotet

Forventet resultat:

- Å få nytte av potet samlingen
- Sikre det genetiske mangfoldet
- Sikre adgang til plantene og dokumentert informasjon
- Mulighet for bruk
- ... Norsk delikatessepotet på bordene....

Gammel potetsort fra PM Grebstad
NO Tatt med hjem fra Alaska/USA
mellom 1936-1975
= Purple Viking?
USA North Dakota? etter 1963?

Takk for oppmerksomheten!

Team - potetbank

Sissel Haugslie

Kari Ørstad

Zhibo Hamborg

Dag-Ragnar Blystad

Morten Rasmussen

Morten Rasmussen

Takk til Dag Ragnar Blystad & potetgruppen på Plantehelse

Fotos: Morten Rasmussen, Dag-Ragnar Blystad, Erling Fløystad, Åsmund Asdal, Ove Hetland, Even Bratberg, Kleo Delaveris, Harald Bjørn Gideonsen, Per Bjarte Gjeldnes – NIBIO, samt Graminor, Universitet i Bergen - Milde botaniske hage, Fagforum Potet & NordGen.

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

NIBIO_no

NIBIO.no

NIBIO_no

www.nibio.no